

Kľúčoví nositelia hospodárskej politiky vo svete a ich postavenie: japonská centrálna banka Bank of Japan

Jana Koprlová

Abstract

The following contribution describes in its introduction part the main philosophy, purpose and mission related in general to the institute of the central bank in a modern society. In its central part the contribution explains all the main background, trend's features and role played by Japan's central bank as an unique example for a very special holder of state's economic and especially monetary policy, in its whole performance in both historical and current internal political and economic relations, with the key accent on a brief review and clarifying the processes of creation of political and legal status of the Bank of Japan in the face of Japan's government, both houses of Japan's parliament named Diet as well as in relation to the public perception of a need for a true and effective independence and transparency of Japan's central bank's decision and policy making processes.

Abstrakt

Der folgende Beitrag beschreibt in seinem Vorwort die Hauptphilosophie, Bestimmung als auch den Zweck, die sich im Allgemeinen auf das Institut der Zentralbank in einer neuzeitlichen Gesellschaft beziehen. In seinem Schwerpunkt widmet sich der Beitrag der Erklärung des ganzen Haupthintergrundes, der Entwicklungslinien und der Rolle, die japanische Zentralbank als ein einzigartiges Beispiel für einen sehr besonderen Träger der staatswirtschaftlichen und speziell der monetären Politik spielt, in ihrer gesamten Wirkung in den historischen als auch den gegenwärtigen inneren politischen und wirtschaftlichen Beziehungen, mit dem Akzent auf eine Kurzeinschätzung und Aufklärung der Gestaltungsprozesse des politischen als auch des rechtlichen Posten der Bank von Japan im Bezug auf die japanische Regierung, beide Kammern des japanischen Parlaments genannt Diet, und letztendlich auch im Bezug auf die öffentliche Wahrnehmung des Bedarfs einer wirklichkeitsgetreuen und effektiven Unabhängigkeit und Transparenz in den Entscheidungs- und Implementierungsprozessen der wirtschaftspolitischen Aktivitäten der Bank von Japan.

Key Words: state's economic and monetary policy; central bank; Bank of Japan; Bank of Japan Act; authorities of Bank of Japan; political and legal status of Bank of Japan; Japan's government; Japan's parliament Diet; public.

Schlüsselbegriffe: staatswirtschaftliche und monetäre Politik; Zentralbank; Bank von Japan; Gesetz über die Bank von Japan; Organe der Bank von Japan; politischer und rechtlicher Status der Bank von Japan; japanische Regierung; japanisches Parlament Diet; Öffentlichkeit.

ÚVOD

Centrálna banka je subjektom, ktorý v systéme nositeľov hospodárskej politiky každej krajiny zohráva jedinečnú úlohu. Ide totiž o subjekt, ktorý v novodobých ekonomických dejinách, najmä však od čias Veľkej hospodárskej krízy, predstavuje najnevyhnutnejšie minimum zásahov „viditeľnej ruky“ štátu do chodu ekonomiky. Novodobá ekonomická prax v plnej miere potvrdila a súčasná svetová hospodárska kríza ďalej podčiarkuje skutočnosť, že žiadna ekonomika na svete, ani tá najväčšmi liberálna, sa bez inštitútu centrálnej banky nezaobíde. Jednoducho, ak v krajine jestvujú vôbec nejaké zásahy zo strany štátu do chodu ekonomiky, tak je to práve existencia a efektívne fungovanie centrálnej banky krajiny. Centrálna banka je motorom zabezpečujúcim chod celého hospodárstva, osobitne preto, lebo je kľúčovým nositeľom monetárnej politiky krajiny a súčasne aj celého komplexu tzv. stabilizačnej politiky ako nosnej súčasti hospodárskej politiky štátu. Podľa súčasných základných teoretických prístupov predstavuje centrálna banka v systéme fungujúcej trhovej, a v reálnych trhových podmienkach zmiešanej ekonomiky „vládnú finančnú inštitúciu, ktorej hlavnou úlohou je zabezpečiť stabilitu meny, a prípadne tiež udržiavať cenovú stabilitu. Efektívnu nezávislosť centrálnej banky od hospodárskych a politických inštitúcií krajiny by mala tvoriť finančná nezávislosť, ktorá spočíva najmä v samostatnom rozhodovaní o rozpočte, a pri ktorej hlavnou úlohou by malo byť zabezpečenie menovej a cenovej stability; funkčná nezávislosť, pri ktorej ide o plnú zodpovednosť za zabezpečenie stability meny a cien; inštitucionálna nezávislosť, čo znamená, že centrálna banka nemôže prijímať, ale taktiež ani požadovať pokyny od výkonných alebo iných orgánov štátu, a personálna nezávislosť, čo vo všeobecnosti znamená, že predstavitelia vrcholových orgánov centrálnej banky prakticky nemôžu byť odvolaní výkonnou mocou. Miera tejto nezávislosti sa v jednotlivých krajinách upravuje zákonom.“¹ K ústredným funkciám, ktoré moderné teórie hospodárskej politiky inštitútu centrálnej banky pripisujú, môžeme v teoretickej rovine priradiť najmä jej funkciu vrcholného nositeľa monetárnej politiky v krajine, výhradného emitenta národnej meny, banky štátu, banky

¹ Upravené podľa pôvodného textu Lisý, J. et al. (2000): *Ekonomía: Všeobecná ekonomická teória*. 3. preprac. a dopl. vyd. Bratislava : IURA Edition, s. 417-418. ISBN 80-88715-81-4.

inštitúcií finančného trhu a kľúčového zástupcu štátu v medzinárodných finančných a menových orgánoch, organizáciách či inštitúciách. Obdobne však možno uvedené funkcie aplikovať aj v širších súvislostiach pôsobnosti lokálnych menových únií, osobitne v prípade Európskej menovej únie a jej Európskej centrálnej banky.

BANK OF JAPAN A POLITICKO-PRÁVNE SÚVISLOSTI JEJ POSTAVENIA

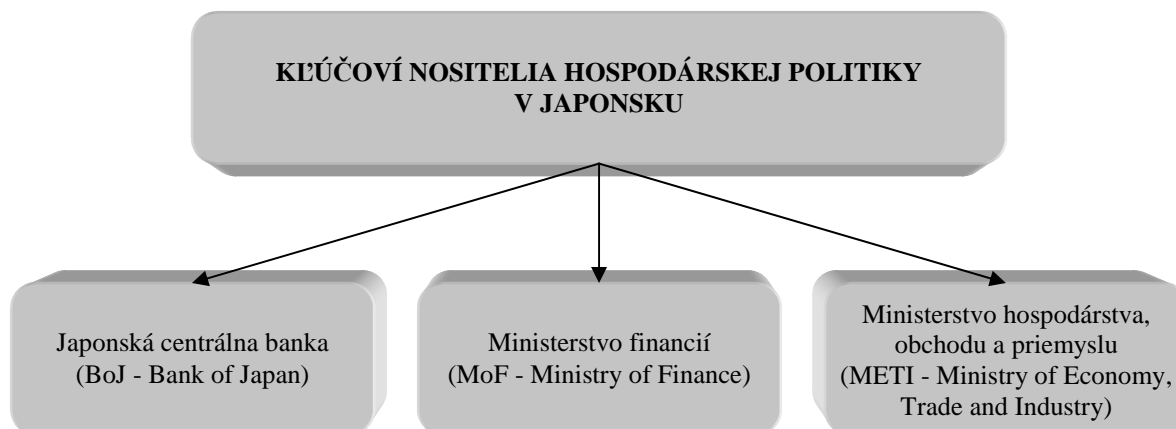
Ak si uvedomíme, že politická a ekonomická sila krajiny sa priamo a bezprostredne odráža aj v jej menovom systéme, tak jedným z kľúčových príkladov, ktoré nám história vývoja svetovej menovej politiky ponúka, je príklad japonskej centrálnej banky Bank of Japan. Tá totiž svoju historickú úlohu zohrala nielen pri svojom zrode v období ďalekosiahlej transformácie japonskej spoločnosti, ale aj v procesoch hospodársko-politického rozvoja Japonska, nasledujúcich bezprostredne po skončení druhej svetovej vojny. Vďaka uvedeným procesom, známym pod pojmom japonský hospodársky zázrak, sa z pomerne chudobnej a prvorado na poľnohospodársku produkciu zameranej krajiny stala ekonomika, ktorá si už pol storočia priebežne udržiava svoju pozíciu druhej najsilnejšej ekonomiky sveta. Žiada sa pripomenúť, že pre hospodársku politiku druhej polovice dvadsiateho storočia bola pre japonskú ekonomiku ako ťažisková forma príznačná práve forma indikatívneho plánovania,² spočívajúca v rozhodujúcej miere práve na stratégiách štátneho intervencionizmu, protekcionizmu a s ním súvisiacej proexportnej, antiimportnej a proinvestičnej zahranično-hospodárskej politike.

Bank of Japan (ďalej len „Banka“) bola zriadená v roku 1882 na základe Zákona o japonskej banke (Bank of Japan Act, ďalej len „Zákon“) a zaujíma postavenie japonskej centrálnej banky so statusom právnickej osoby. Banka sídli na svojom historicky pôvodnom mieste v mestskej časti Tokia Nihonbashi a vykonáva svoje základné poslanie nepretržite, s výnimkou krátkeho obdobia počas okupácie krajiny bezprostredne po skončení druhej svetovej vojny. Z právneho hľadiska nepredstavuje ani orgán vlády, ani súkromnú spoločnosť.³

² Bližšie pozri Vincúr, P. et al. (2007): *Teória a prax hospodárskej politiky*. 4. vyd. Bratislava : SPRINT vbra, s. 14. ISBN 978-80-89085-80-4.

³ Bližšie pozri informácie a dokumenty na webovej stránke Bank of Japan <http://www.boj.or.jp/en/index.htm>.

Obrázok 1 Kľúčoví nositelia hospodárskej politiky v Japonsku

Prameň: Vlastná schéma.

V pôvodnom znení bol Zákon vyhlásený v júni 1882, teda práve v období reforiem meiji, ktoré sa spája s jednou z najsvetlejších a najslávnejších epoch politického, hospodárskeho aj spoločenského rozvoja krajiny, jej modernizácie a upevňovania postavenia v medzinárodnom spoločenstve i formujúcej sa svetovej ekonomike. Súčasťou reforiem vlády meiji sa stalo aj prijatie tzv. Nového menového zákona v roku 1871, ktorým sa ustanovil japonský jen ako nová, desiatková menová jednotka. Samotná Banka začala vykonávať svoju činnosť ako národná centrálna banka Japonska dňa 10. októbra 1882. Zásadným spôsobom bola reorganizovaná k 1. máju 1942 v súlade s novým Zákomom o japonskej banke, vyhláseným vo februári 1942. Nový Zákon svojimi ustanoveniami výrazne odzrkadľoval vojnový stav v spoločnosti: napríklad článok 1 ustanovil za základný cieľ banky reguláciu peňažnej masy, kontrolu a uľahčenie prístupu k úverom a financiám, udržiavanie a podporovanie úverového systému, v súlade s domácou politikou, za účelom zodpovedajúceho posilňovania všeobecných hospodárskych aktivít v národnej ekonomike. Zákon z roku 1942 bol viackrát novelizovaný, pričom k novelám zásadného charakteru patrilo ustanovenie Politickej rady ako najvyššieho rozhodovacieho orgánu Banky v júni 1949. V júni 1997 prešiel Zákon z roku 1942 úplnou revíziou, kladúcou dôraz na princípy nezávislosti a transparentnosti. Revízia Zákona vstúpila do účinnosti dňa 1. apríla 1998.⁴

Zákon č. 89/1997 o japonskej banke z 18. júna 1997 pozostáva z desiatich kapitol a šesťdesiatich šiestich článkov. Jednotlivé kapitoly právne vymedzujú nasledujúce okruhy:⁵

⁴ Bližšie pozri informácie a dokumenty na webovej stránke Bank of Japan <http://www.boj.or.jp/en/index.htm>.

⁵ Bližšie pozri Zákon č. 89/1997 o japonskej banke Bank of Japan Act v platnom znení. On: <http://www.boj.or.jp/en/type/law/bojlaws/bojlaw1.htm>. (27.11.2009).

- Kapitola 1 Všeobecné ustanovenia (články 1 až 13);
- Kapitola 2 Politická rada (články 14 až 20);
- Kapitola 3 Zástupcovia banky a zamestnanci (články 21 až 32);
- Kapitola 4 Aktivity Banky (články 33 až 45);
- Kapitola 5 Bankovky Banky (články 46 až 49);
- Kapitola 6 Zúčtovanie (články 50 až 53);
- Kapitola 7 Správy a iné skutočnosti vo vzťahu k Diet-u (články 54 až 55);
- Kapitola 8 Nápravy a iné opatrenia ohľadom nezákonných právnych noriem (články 56 až 58);
- Kapitola 9 Rôzne ustanovenia (články 59 až 62);
- Kapitola 10 Trestnoprávne ustanovenia (články 63 až 66).

V súlade so Zákonom možno základný cieľ japonskej centrálnej banky vymedziť ako zabezpečovanie emisie bankoviek a uskutočňovanie kontroly obeživa a meny (čl. 1 ods. 1) a zabezpečovanie hladkého prevodu finančných prostriedkov medzi bankami a ostatnými finančnými inštitúciami, a týmto spôsobom prispievať k udržiavaniu stability finančného systému (čl. 1 ods. 2). Zákon ďalej ustanovuje princípy, podľa ktorých japonská centrálna banka vykonáva kontrolu obeživa a meny: „kontrola obeživa a meny zo strany Banky má slúžiť na dosiahnutie cenovej stability, a týmto prispievať k zdravému rozvoju národného hospodárstva“ (čl. 2). Aktivity, ktoré Banka vykonáva za účelom dosiahnutia základného cieľa, vymedzujú dva kľúčové dokumenty: Politika a aktivity a Strategické priority Banky.

Rešpektovanie nezávislosti Banky a zaistenie transparentnosti jej aktivít v oblasti kontroly obeživa a meny ako základných princíпов fungovania Banky ustanovuje čl. 3. Vymedzenie vzťahu k vláde tvorí zase podstatu čl. 4, ktorý hovorí o tom, že Banka by mala, s ohľadom na skutočnosť, že kontrola obeživa a meny vytvára imanentný prvok hospodárskej politiky krajiny, udržiavať za každých okolností úzky vzťah s vládou a dostatočne si s ňou vzájomne vymieňať stanoviská, tak, aby kontrola obeživa a meny, ktorú Banka vykonáva, a základné stanoviská vlády v oblasti hospodárskej politiky boli vzájomne kompatibilné. O verejnom charaktere aktivít Banky a jej majetku, ako aj nezávislosti Banky vo vzťahu k aktivitám, ktoré vykonáva, svedčia ustanovenia čl. 5. Postavenie Banky ako právnickej osoby právne ustanovuje čl. 6. Nasledujúci čl. 7 vymedzuje Tokio ako sídlo hlavného ústredia Banky. V súlade s nariadením Ministerstva financií a zároveň na základe ním vydaného

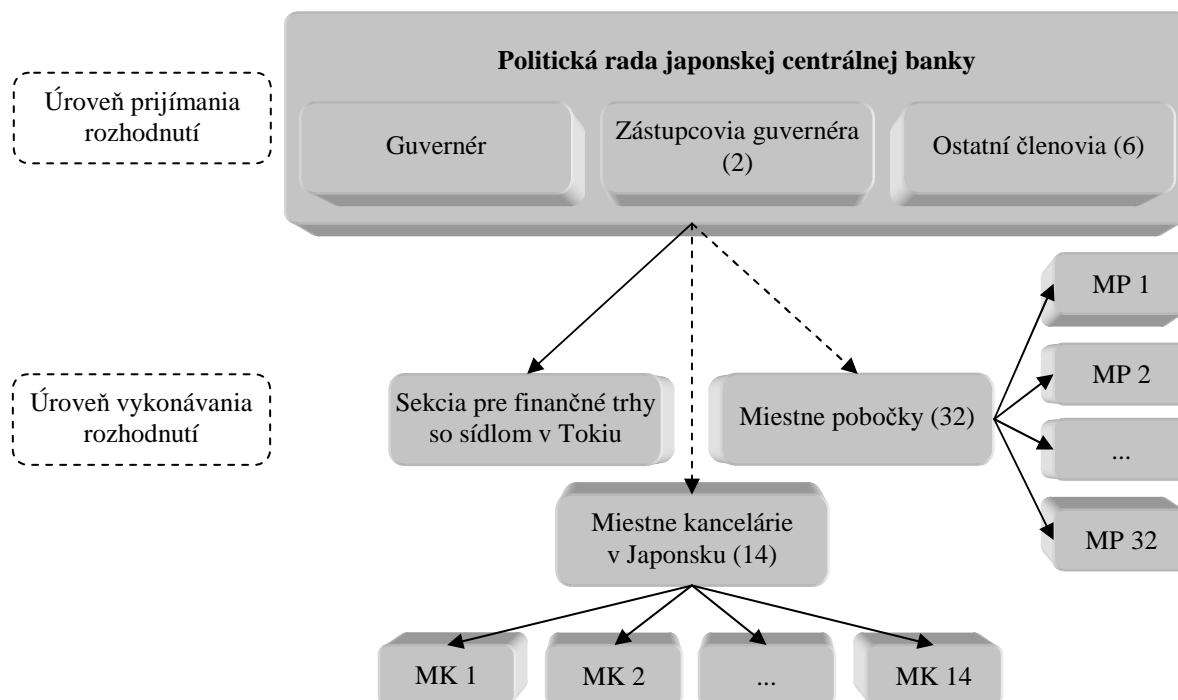
splnomocnenia môže Banka zriaďovať, premiestňovať alebo zrušovať jej kancelárie a pobočky. Uvedené ustanovenie sa v rovnakej miere vzťahuje aj na možnosť zriaďovať a zrušovať zastupiteľské subjekty Banky, ktoré vykonávajú niektoré činnosti Banky. Pokiaľ bola v súvislosti s predchádzajúcimi dvoma ustanoveniami čl. 7 podaná žiadosť o vydanie splnomocnenia, ale minister financií ju zamietol, mal by minister zamietnutie vydania splnomocnenia zverejniť a bezodkladne objasniť dôvody zamietnutia, spolu s obsahom návrhu žiadosti.

Výšku základného imania Banky ustanovuje Zákon v čl. 8 na úrovni 100 miliónov jenov, pričom minimálne 55 percent z tejto čiastky má podľa Zákona tvoriť podiel vlády. Zároveň Zákon ustanovuje povinnosť Banky vydávať investičné záruky na kapitálové podiely v súlade so spravovanými kapitálovými príspevkami zo strany vlády i mimovládnych subjektov (čl. 9). Prispievatelia do kapitálových fondov Banky môžu v prospech Banky previesť svoj vlastnícky podiel na majetku, alebo sa môžu rozhodnúť pre uprednostnenie formy záložného práva (čl. 10).

Organizačnú štruktúru Banky tvoria tri skupiny subjektov. Prvá skupina, tzv. Politická rada (ďalej len „Rada“), bola zriadená ako najvyšší rozhodovací orgán Banky (čl. 14). Rada stanovuje hlavnú líniu zabezpečovania kontroly obeživa a meny, vymedzuje základné princípy uskutočňovania operácií zo strany Banky a dohliada na riadne plnenie si povinností zo strany exekutívy Banky, s vylúčením audítorov a poradcov. Exekutíva Banky pozostáva z členov Rady (rádoví členovia: Miyako Suda, Atsushi Mizuno, Tadao Noda, Seiji Nakamura, Hidetoshi Kamezaki), vrátane guvernéra (Masaaki Shirakawa) a zástupcov guvernéra (Hirohide Yamaguchi, Kiyohiko G. Nishimura), audítorov (Toshiharu Murayama, Makoto Hosomi, Michio Masukawa), výkonných riaditeľov (Hajime Mizuno, Akinari Horii, Kiyoto Ido, Kenzo Yamamoto, Hiroshi Nakaso, Hideo Hayakawa) a poradcov (Fujio Mitarai, Toshio Ando, Kunio Nakamura, Shohei Utsuda, Hiroshi Shimozuma, Kunihiko Okada, Tadashi Okamura, Tsunehisa Katsumata, Keimei Kaizuka, Katsunori Nagayasu) v zložení jeden guvernér, dvaja zástupcovia guvernéra, šiesti ďalší členovia Rady (aktuálne jedno miesto neobsadené), šiesti alebo menší počet výkonných riaditeľov a niekoľko málo poradcov, ktorých je aktuálne desať. Hlavné ústredie Banky tvorí pätnásť sekcií. Banka má tiež k dispozícii tridsaťdva pobočiek a štrnásť miestnych kancelárií v Japonsku a sedem reprezentatívnych kancelárií v zahraničí.⁶

⁶ Bližšie pozri informácie a dokumenty na webovej stránke Bank of Japan <http://www.boj.or.jp/en/index.htm>.

Obrázok 2 Základná organizačná štruktúra japonskej centrálnej banky (1)

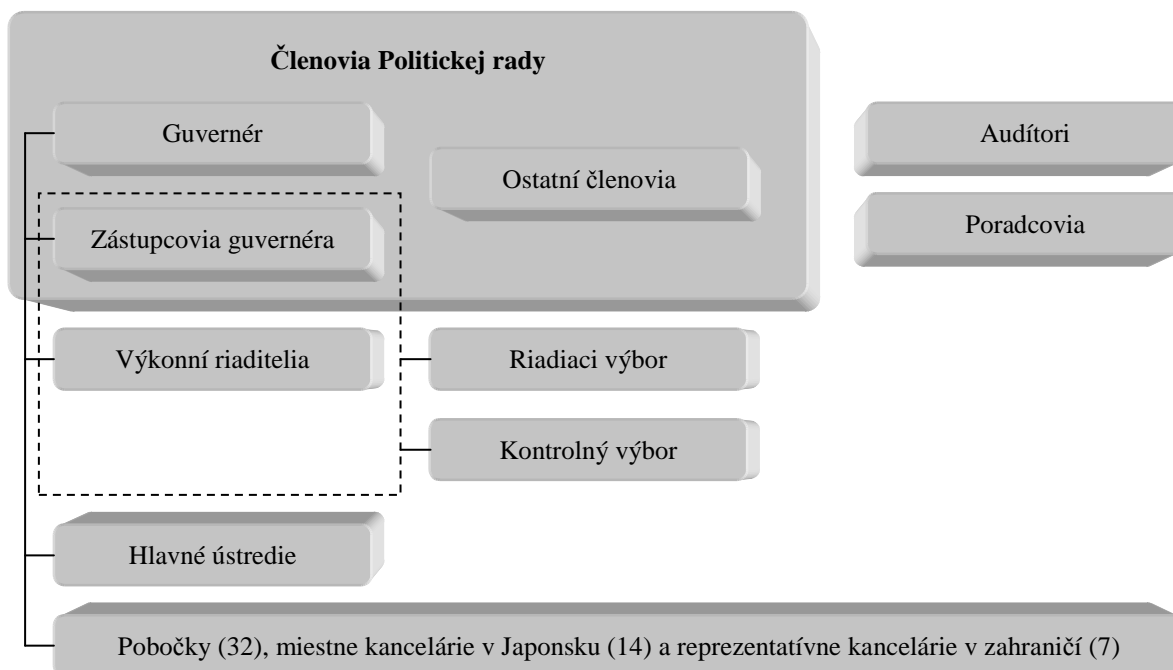

Prameň: <http://www.boj.or.jp/en/type/list/soshiki.htm>, 27.11.2009.

Do okruhu rozhodovacích právomocí Rady v oblasti kontroly obeživa a meny patria nasledujúce základné oblasti (čl. 15 ods. 1):

- stanovenie alebo zmeny základnej diskontnej sadzby alebo iných diskontných sadziieb a súvisiacich skutočností;
- stanovenie alebo zmeny základnej úrokovej sadzby vzťahujúcej sa na pôžičky alebo iných úrokových sadziieb vzťahujúcich sa na pôžičky a súvisiacich skutočností;
- stanovenie, zmeny alebo zrušenie podielov povinných rezerv, základných lehôt a súvisiacich skutočností;
- stanovenie alebo zmeny pravidiel kontroly finančného trhu a súvisiacich skutočností;
- stanovenie alebo zmeny iných pravidiel kontroly obeživa a meny;
- stanovenie alebo zmeny stanoviska Banky vo veciach kontroly obeživa a meny, vrátane základného stanoviska Banky ohľadom hospodárskych a menových podmienok súvisiacich s vyššie uvedenými ustanoveniami.

Obrázok 3 Základná organizačná štruktúra japonskej centrálnej banky (2)

Prameň: <http://www.boj.or.jp/en/type/list/soshiki.htm>, 03.12.2009.

Základné oblasti rozhodovacích právomocí Rady ďalej dopĺňa okruh osobitne, na ustanovenia Zákona špecificky sa viažucich oblastí (čl. 15 ods. 2). Osobitné ustanovenie sa venuje dozoru Rady nad výkonom povinností zástupcami Banky, vynímajúc audítorov a poradcov (čl. 15 ods. 3).

Rada pozostáva v súlade s čl. 16 Zákona z deviatich členov v zložení guvernéra Banky, dvaja zástupcovia guvernéra a šiesti rádozí členovia Rady. V záležitostiach vyplývajúcich z ich členstva v Rade si guvernéra, a rovnako i zástupcovia guvernéra plnia svoje povinnosti navzájom nezávisle. Na čele Rady stojí predseda, ktorého si členovia Rady volia spomedzi seba, a ktorý vykonáva hlavnú kontrolu nad všetkými záležitosťami vo veciach pôsobnosti Rady. Členovia Rady sú povinní vymenovať zástupcu, ktorý bude vykonávať povinnosti predsedu Rady v období, keď predseda nebude môcť sám vykonávať svoje povinnosti predsedu z dôvodu prekážok, ktoré predvída Zákon. Podľa čl. 17 zvoláva zasadnutia Rady jej predseda ako pravidelné zasadnutia, alebo tiež v prípade Zákonom ustanovených skutočností ako zasadnutia ad hoc. Vedenie zasadnutí Rady vymedzuje čl. 18, na základe ustanovení ktorého sa zasadnutie Rady nemôže uskutočniť, alebo sa nemôže na prebiehajúcim zasadnutí ani hlasovať, pokiaľ nie sú na zasadnutí prítomní predseda a dve tretiny alebo viac úradujúcich členov Rady. Rozhoduje sa na základe princípu väčšiny hlasov prítomných

členov Rady. V prípade paritného podielu hlasov spočíva konečné rozhodnutie na vyjadrení predsedu.

Účasť zástupcov vlády na zasadnutiach Rady vymedzuje čl. 19. Minister financií alebo minister štátu pre hospodársku a fiškálnu politiku sa môžu v nevyhnutných prípadoch, ktoré predvída Zákon, zúčastniť na zasadnutiach Rady a vyjadriť svoje názory vo veciach menovej kontroly, alebo môžu za rovnakým účelom prípadne ustanoviť zástupcu Ministerstva financií alebo Úradu vlády, aby sa zúčastnil na rokovaní Rady s oprávnením vyjadriť názor. Minister financií alebo ním ustanovený zástupca a minister štátu pre hospodársku a fiškálnu politiku alebo ním ustanovený zástupca môžu v prípade ich účasti na zasadnutí Rady, ktoré sa týka záležitostí vo veciach menovej kontroly, podávať návrhy vzťahujúce sa na záležitosti vo veciach menovej kontroly, alebo môžu požadovať od Rady odklad hlasovania o návrhoch v záležitostiach menovej kontroly, ktoré boli na zasadnutí podané.

Právna úprava zverejňovania prepisov zasadnutí Rady vo veciach menovej kontroly je obsiahnutá v čl. 20 Zákona. Po každom takomto zasadnutí predseda Rady bezodkladne pripraví dokument objasňujúci hlavné tézy diskusie a rozhodnutia, ktoré boli na zasadnutí Rady prijaté, a zabezpečí zverejnenie dokumentu bezprostredne po jeho odsúhlasení na ďalšom zasadnutí Rady vo veciach menovej kontroly. K povinnostiam predsedu Rady patrí aj vypracovanie prepisu každého zasadnutia Rady vo veciach menovej kontroly v súlade s prijatými rozhodnutiami a zverejnenie prepisu po uplynutí časovej lehoty náležite určenej Radou.

V postavení zástupcov Banky vymedzuje Zákon guvernéra, dvoch zástupcov guvernérov, šesť rádových členov Rady, troch alebo menej audítorov, šesť alebo menej výkonných riaditeľov a malý počet poradcov (čl. 21). Nasledujúci čl. 22 upravuje ich povinnosti a právomoci. Základnou povinnosťou guvernéra je reprezentovať Banku a vykonávať hlavnú kontrolu nad operáciami Banky, a to v súlade s rozhodnutiami prijatými Radou. Zástupcovia guvernéra majú, v súlade s rozhodnutiami prijatými guvernérom, reprezentovať Banku, riadiť aktivity Banky ako asistenti guvernéra, zastupovať guvernéra v prípadoch, ktoré predvída Zákon ako situácie, keď si guvernér svoje povinnosti nemôže plniť sám, a vykonávať povinnosti guvernéra počas obdobia uprázdnenia úradu guvernéra. Audítori nesú zodpovednosť za audit vo veciach aktivít Banky. Môžu, ak tak uznajú na základe výsledkov vykonaného auditu za nevyhnutné, podávať svoje stanoviská ministrom financií, predsedovi vlády alebo Rade. Výkonní riaditelia majú povinnosť, v súlade

s rozhodnutiami prijatými guvernérom, riadiť aktivity Banky ako asistenti guvernéra a zástupcov guvernérov, zastupovať guvernéra v období, keď si guvernéra a zástupcovia guvernéra nemôžu plniť svoje povinnosti a vykonávať povinnosti guvernéra počas obdobia uprázdnenia úradu guvernéra a zástupcov guvernérov. Poradcovia majú povinnosť konzultácií s Radou v prípade každej dôležitej záležitosti týkajúcej sa aktivít Banky a môžu vyjadrovať svoje stanoviská Rade v prípadoch, keď to považujú za nevyhnutné. Zákon v čl. 22-3 osobitne upravuje inštitút konfliktu záujmov: guvernéra alebo zástupcovia guvernéra nesmú z titulu právomoci zastupovania, vzhľadom na záležitosti, ktoré zastupujú, ako aj vzhľadom na záujem Banky, vstúpiť do vzájomného konfliktu. V takomto prípade vymenuje súd na žiadosť oprávnenej osoby osobitného zástupcu alebo prokurátora.

Otázky vymenovania zástupcov Banky rieši čl. 23. Guvernéra a zástupcov guvernéra menuje vláda, pričom ich vymenovanie podlieha súhlasu oboch komôr parlamentu. Členov Rady vymenúva vláda z viacerých osôb s náležitým vzdelaním a skúsenosťami, vrátane odborníkov z oblasti ekonómie a financií. Aj v ich prípade vymenovanie podlieha súhlasu oboch komôr parlamentu. Audítorov vymenúva vláda, pričom ďalšie podmienky Zákon neustanovuje. Výkonných riaditeľov a poradcov menuje minister financií na základe odporúčania Rady. V prípade uplynutia funkčného obdobia guvernéra, zástupcov guvernéra alebo členov Rady, alebo v prípade uprázdnenia úradu ktoréhokol'vek z nich, a pokiaľ Diet ako zákonodarný orgán nezasadá, alebo pokiaľ bola rozpustená Snemovňa reprezentantov a nie je možné získať súhlas oboch komôr parlamentu, vláda môže vymenovať guvernéra, zástupcu guvernéra alebo člena Rady, a to bez ohľadu na predchádzajúce ustanovenia. V takomto prípade sa vymenovanie musí schváliť ex post oboma komorami parlamentu hneď na prvom zasadnutí Diet-u, ktoré nasleduje po vymenovaní do funkcie. Pokiaľ vláda nezíska tento ex post súhlas, musí okamžite odvolať takto menovaného guvernéra, zástupcu guvernéra alebo člena Rady. Nasledujúci čl. 24 v ods. 1 upravuje dĺžku funkčného obdobia a stanovuje ju ako päťročnú lehotu pre úrad guvernéra, zástupcu guvernéra i člena Rady; ako štvorročnú lehotu pre úrad audítora a výkonného riaditeľa a dvojročnú lehotu pre úrad poradcu. V prípade uprázdnenia úradu guvernéra, zástupcu guvernéra alebo člena Rady sa lehota funkčného obdobia pre náhradného guvernéra, zástupcu guvernéra alebo člena Rady obmedzí na lehotu, ktorá zvýšila z funkčného obdobia predchodcu. Ďalej čl. 24 v ods. 2 ustanovuje možnosť opätovného vymenovania guvernéra, zástupcu guvernéra, členov Rady, audítorov, výkonných riaditeľov i poradcov.

Záruky statusu zástupcov Banky uvádza čl. 25: zástupcovia Banky, okrem ustanovenej výnimky výkonných riaditeľov, vzťahujúcej sa na predmetný článok, nesmú byť odvolaní proti ich vôli v čase trvania ich funkčného obdobia, s výnimkou Zákonom vymedzených prípadov, ku ktorým okrem už vyššie uvedenej situácie, keď vláda nezíska ex post súhlas s menovaním od oboch komôr Diet-u, patria nasledujúce prípady:

- ak sa na zástupcu Banky vzťahuje rozhodnutie vo veci začatia konania ohľadom bankrotu;
- ak bol zástupca Banky potrestaný na základe Zákona;
- ak bol zástupca Banky odsúdený na výkon trestu odňatia slobody bez účinku alebo ťažšieho trestu;
- ak bol zástupca Banky vyhlásený Radou (alebo Radou a vládou v prípade audítorov) za nespôsobilého plniť si svoje povinnosti z dôvodu mentálnej alebo fyzickej poruchy.

Sú to práve vláda alebo minister financií, kto odvoláva zástupcu Banky v prípade naplnenia ktorejkoľvek z vyššie uvedených skutočností. Minister financií môže odvolať výkonného riaditeľa, pokiaľ odvolanie požaduje Rada.

Obmedzenia, ktoré sa vzťahujú na konanie zástupcov Banky, bližšie charakterizuje čl. 26. Zástupca Banky, s bližšie špecifikovanou výnimkou poradcov, nesmie počas trvania výkonu funkcie zástupcu Banky vykonávať ktorúkoľvek z nasledujúcich činností:

- stať sa kandidátom do Diet-u, a to pre akýkoľvek miestny výbor alebo akúkoľvek volenú verejnú funkciu;
- stať sa funkcionárom akéhokoľvek politického subjektu, vrátane politickej strany, alebo sa aktívne angažovať v politických aktivitách;
- angažovať sa v činnostiach prinášajúcich odmenu, okrem Zákonom ustanovených výnimiek;
- vykonávať komerčné aktivity alebo iné formy podnikania za účelom získania peňažného výnosu.

Pokiaľ sa zástupca Banky stane kandidátom do Diet-u, pre akýkoľvek miestny výbor alebo akúkoľvek volenú verejnú funkciu, bude sa to považovať za odstúpenie z funkcie zástupcu Banky.

V súlade s čl. 27 môžu guvernér a zástupcovia guvernéra vymenovať zmocencov, najmä z radov výkonných riaditeľov Banky alebo jej zamestnancov, ktorí majú právomoc zastupovať Banku vo všetkých právnych a neprávnych záležitostiach, s ohľadom na aktivity ústredia Banky a jej pobočiek. Zamestnancov Banky menuje guvernér (čl. 28). Zároveň

Zákon ustanovuje v čl. 29 tzv. záväzok dôvernosti zo strany zástupcov Banky a jej zamestnancov voči Banke: zástupcovia Banky, a rovnako aj jej zamestnanci nesmú pripustiť únik informácií alebo zneužiť informácie, ktoré sú predmetom utajenia, s ktorými prišli do styku v priebehu plnenia si svojich povinností. To sa rovnako vzťahuje aj na obdobie po ukončení ich pôsobenia v Banke. Z hľadiska ich postavenia Zákon v čl. 30 vymedzuje, že zástupcovia Banky a jej zamestnanci sa považujú za činiteľov pôsobiacich vo verejnej funkcii, a takto sú posudzovaní aj z právneho hľadiska. Ďalej Zákon určuje aj základné skutočnosti ohľadom noriem, ktorými sa riadi vyplácanie odmien (čl. 31). Banka má mať vypracované normy pre odmeňovanie, vrátane stálych platov a dôchodkovej renty (respektíve odchodného, výsluhového dôchodku) vo vzťahu k zástupcom Banky a jej zamestnancom, pričom má povinnosť oboznámiť s nimi ministra financií a súčasne ich zverejniť. To isté sa vzťahuje aj na prípad akejkoľvek zmeny vykonanej v normách, ktorými sa riadi odmeňovanie. Pravidlá výkonu funkcie konkrétnejšie vymedzuje nasledujúci čl. 32, ktorý hovorí o tom, že Banka, s ohľadom na verejný charakter aktivít, ktoré vykonáva, a za účelom zabezpečenia riadneho výkonu všetkých povinností jej zástupcov i zamestnancov, prijíma pravidlá výkonu funkcie platné pre zástupcov Banky na jednej strane a jej zamestnancov na strane druhej, ktoré sa vzťahujú najmä na záväzok oddane si plniť povinnosti a vyhýbať sa akýmkoľvek súkromným podnikateľským aktivitám, pričom má Banka povinnosť oboznámiť s nimi ministra financií a súčasne ich zverejniť. To isté sa vzťahuje aj na prípad akejkoľvek zmeny vykonanej v pravidlách, ktorými sa v Banke riadi výkon funkcie.

Zatiaľ posledný, nateraz v poradí tridsiaty guvernér Banky pán Masaaki Shirakawa bol menovaný do funkcie dňa 9. apríla 2008, naopak, prvý guvernér pán Shigetoshi Yoshihara pôsobil vo svojej funkcii od 6. októbra 1882 do 19. decembra 1887.

Zakladateľom Banky sa stal jeden z najvýznamnejších japonských odborníkov v oblasti otázok monetárnej politiky, viacnásobný minister financií, a neskôr súbežne aj dvojnásobný predseda japonskej vlády pán Masayoshi Matsukata.⁷ Jej vznik si vyžiadala nielen zásadná zmena politických, hospodárskych a celospoločenských pomerov v krajine, ale aj potreba intenzívne sa zapojiť do novo sa formujúcich širších medzinárodných ekonomických vzťahov. Základným poslaním Banky, ktorá bola zriadená najmä podľa vzoru belgickej centrálnej banky v roku 1882, teda štrnásť rokov po nástupe vlády meiji, bolo

⁷ Bližšie pozri dokument *Matsukata, Masayoshi*. On: <http://www.ndl.go.jp/portrait/e/datas/194.html>. (27.11.2009).

pôsobit' ako výhradný národný emitent bankoviek a dosiahnuť tak úplnú kontrolu nad ponukou japonskej meny, spravovať štátnu pokladnicu a jej transakcie a zabezpečovať financovanie priemyslu a komerčných bánk. Hoci svoju činnosť začala vykonávať už v októbri 1882, bankovky neemitovala až do okamihu, pokým sa nenaakumulovali dostatočné zásoby striebra, nahradeného v bezprostredne nasledujúcom období zlatom, ktoré by zaistili ich plnú konvertibilitu. Emisiu v plnom rozsahu konvertibilných bankoviek, už na princípe zlatého štandardu, dosiahla japonská centrálna banka po prvý raz v roku 1885.⁸

Hlasy a názory odborníkov z rôznych krajín sveta, najmä s ohľadom na dodržiavanie litery Zákona v častiach, ktoré hovoria o nezávislosti postavenia japonskej centrálnej banky, sa často rozchádzajú a vo väčšine prípadov sú skeptické. Žiada sa však pripomenúť, že Zákon o japonskej banke prešiel od svojho vyhlásenia v júni 1882 viacerými novelizáciami, z ktorých dve boli natoľko rozsiahle a významné, že bol Zákon vyhlásený nanovo vo februári 1942, a neskôr opäť v júni 1997. Z hľadiska účinkov a dopadov na hospodársku, a osobitne menovú politiku Japonska zohrávali kľúčovú úlohu práve Zákon z roku 1942 a Zákon z roku 1997.

V období účinnosti Zákona z roku 1942 zodpovedala v skutočnom hospodárskom živote Japonska za menovú politiku krajiny nielen japonská centrálna banka, ale aj japonská vláda, a v rámci nej najmä Ministerstvo financií, samozrejme, s výnimkou krátkeho obdobia nasledujúceho bezprostredne po skončení druhej svetovej vojny, keď Banka emitovala vojenskú menu a okupačná vláda sa usilovala vytvoriť z nej podstatne nezávislejšiu inštitúciu. Hoci Banke prináležali autonómne rozhodovacie právomoci fakticky minimálne od čias prvého ropného šoku v rokoch 1973 až 1974 a s ním spojeného prudkého nárastu všeobecnej cenovej hladiny, jednako bola z právneho hľadiska podľa Zákona z roku 1942, ktorý bol zásadne novelizovaný o sedem rokov neskôr, závislá vo svojich rozhodnutiach od vlády. Osobu guvernéra i viceguvernéra Banky určovala vláda, zatiaľ čo minister financií mal právomoc menovať audítora, ktorého úlohou bolo vykonávať dozor nad hlavnými aktivitami Banky, a tiež pomocný riadiaci personál pre guvernéra, pričom ich menoval z kruhu kandidátov navrhnutých guvernérom. Zároveň mohol minister financií odvolať ktoréhokoľvek

⁸ Bližšie pozri dokument Boling J. E.: *Building a National Currency - Japan, 1868 - 1899*. On: <http://www.money.org/AM/Template.cfm?Section=Search&template=/CM/HTMLDisplay.cfm&ContentID=2411>. (27.11.2009).

z riadiacich zamestnancov Banky. O zložení Rady, v ktorej malo zastúpenie aj šesť rádových členov, rozhodovala vláda: štyroch jej členov vláda priamo navrhovala, pričom ich menovanie bolo viazané na súhlas oboch komôr parlamentu; na druhej strane, v Rade pôsobili aj dvaja zástupcovia vlády z Ministerstva financií a Úradu pre hospodárske plánovanie, ktorí však nemali hlasovacie právo. Politický vplyv Ministerstva financií pri obsadzovaní výkonných funkcií Banky vyústil až do situácie, keď viacerí povojnoví guvernéri pochádzali priamo z radov vysokých úradníkov tohto ministerstva, čo im následne umožňovalo fakticky zaisťovať úzky vzťah medzi Ministerstvom financií a Bankou. Okrem toho, vďaka tomuto personálnemu politickému vplyvu, spoločne s ustanoveniami Zákona z roku 1942 mala vláda možnosť kontrolovať aktivity Banky, a prípadne aj vydávať súvisiace nariadenia. Okrem uvedeného nepriameho vplyvu na aktivity Banky malo Ministerstvo financií taktiež možnosť presadzovať svoje predstavy v oblasti menovej politiky, najmä v súvislosti s otázkami emisie bankoviek alebo otázkami ohľadom stanovenia základných a iných úrokových sadzieb. Zákon z roku 1942 oprávňoval Ministerstvo financií aj na výkon dohľadu nad bankovým sektorom, napríklad tak, že na jeho súhlas bolo viazané zriaďovanie pobočiek bánk a úverová politika bánk, vrátane ich podnikateľských aktivít, sa prísne kontrolovala vzhľadom na dodržiavanie stanovených predpisov. Dohľad nad činnosťou bánk zo strany Ministerstva financií sa rovnako vzťahoval aj na pobočky japonských bánk v zahraničí, ako aj na zahraničné banky a ich zastúpenia umiestnené na japonskom území. Z uvedeného je aspoň čiastočne zrejmé, že významné slovo pri riadení menovej politiky krajiny nemala Banka, ale práve japonská vláda. Aj keď nie v každom období účinnosti Zákona z roku 1942 bol vplyv Ministerstva financií citeľný, nepriamo bol prítomný aspoň prostredníctvom akejsi pozície mocenského postavenia Ministerstva financií vo vzťahu k Banke.⁹

Dňa 12. novembra 1996 vydala Banka oficiálne vyhlásenie ku správe tzv. študijnej komisie Banky, poradného výboru predsedu vlády. V správe s názvom „Reforma systému centrálnej banky - v honbe za „otvorenou nezávislosťou““ (ďalej len „Správa“), určenej predsedovi vlády, sa kládol dôraz na jej kľúčový prínos v podobe formulácie základných princípov vytvorenia centrálnej banky, ktorá by bola schopná stať sa základným jadrom finančného systému krajiny pre 21. storočie, pričom Správa súčasne objasňovala líniu smerovania reformy Zákona a súvisiaceho inštitucionálneho

⁹ Bližšie pozri Goerdeler, A. (1987): *Die Keynesianische Prägung der japanischen Wirtschaftspolitik*. Berlin : Duncker & Humblot, s. 50-51. ISBN 3-428-06147-0.

rámca. Oboje, reštrukturalizácia súvisiaceho inštitucionálneho rámca, ako aj revízia Zákona mali byť implementované bezodkladne, v súlade so základnými princípmi vytýčenými v Správe. Hoci viaceré kritické body implementácie bolo potrebné vyriešiť prostredníctvom nasledujúcich štúdií, „nezávislosť“ a „transparentnosť“, dva ťažiskové koncepty, ktoré Správa predstavila, mali zostať rešpektované v plnej miere. Banka sa súčasne zaviazala aktívne prispievať k napĺňaniu cieľov vytýčených v Správe, pričom sa zároveň očakávalo, že sa Banka bude usilovať o sústavné zlepšovanie jej politiky a aktivít. Vychádzajúc z tejto skutočnosti, ešte v ten istý deň sa Rada na jej mimoriadnom zasadnutí rozhodla, že Banka prehodnotí jej politiku a aktivity v súlade s nastolenou požiadavkou. Nový systém centrálnej banky nemal byť nikdy navrhnutý tak, aby pritom nezohľadňoval ekonomické a sociálne prostredie v Japonsku. Zároveň mal byť čo najvhodnejšie uspôsobený novej ére procesov vzájomného prepájania sa trhov a globalizácie, a preto bolo veľmi dôležité, aby bol vytvorený konzistentne s konceptmi a predstavami obdobne sa priebežne reformujúcich centrálnych bánk väčšiny vyspelých krajín. Vychádzajúc z uvedených skutočností sa očakávalo, že sa Banka rozhodne pristúpiť k reštrukturalizačným procesom agresívnejšie s cieľom získať vyššiu dôveryhodnosť z pohľadu širokej verejnosti i trhov. V záujme dosiahnutia svojho cieľa sa Banka mala usilovať nájsť základňu pre porozumenie a spoluprácu u všetkých zainteresovaných strán. Reakciou Banky na zverejnenie Správy bolo spustenie procesov prehodnocovania jestvujúcich procedúr vo sfére jej politiky a aktivít. Uvedené procesy, ktoré mali prebehnúť simultánne s reformou právneho a inštitucionálneho rámca a ukončené mali byť na jar nasledujúceho roku, zahŕňali nasledujúce oblasti:¹⁰

- pravidelné zasadnutia Rady ohľadom prijímania rozhodnutí v oblasti menovej politiky: Rada sa mala začať schádzať periodicky, aby mohla súhrnne prehodnocovať monetárnu politiku, vrátane oficiálnej diskontnej sadzby a operácií na voľnom trhu;
- zverejňovanie súhrnov z rokovaní Rady ohľadom prijímania rozhodnutí v oblasti menovej politiky s cieľom zvýšiť transparentnosť rozhodovacích procesov;
- posudzovanie na mieste: Správa uvádzala, že by bolo žiaduce, ak by bola zriadená zákonná základňa pre kompetencie Banky „posudzovať na mieste“ stratégie a aktivity finančných inštitúcií s cieľom objasniť dosah ich operácií, pričom výkon

¹⁰ Bližšie pozri Dokument *The Bank of Japan's Statement on the Report of the Central Bank Study Group*. On: <http://www.boj.or.jp/en/type/release/zuiji/kako01/un9611a.htm>. (27.11.2009).

uvedených kompetencií sa zakladal na výhradne dobrovoľnej spolupráci finančných inštitúcií s Bankou;

- *platobné a zúčtovacie služby: ako potvrdila aj Správa, jednou z immanentných úloh Banky je zaistiť efektívny a hladký priebeh operácií v rámci platobných a zúčtovacích systémov. V záujme znižovania rizika sa mali uvedené systémy v Japonsku sústrediť okolo zúčtovacích rezerv vedených v Banke, pričom sa Banka mala tiež stať hlavným konzultantom trhových aktérov pri mnohých špecifických finančných operáciách;*
- *operatívne a organizačné riadenie: vzhľadom na potrebu okamžitého prispôsobovania sa meniacim sa podmienkam na hlbšie sa vzájomne prepájajúcich a globalizujúcich trhoch sa od Banky požaduje pohotové prijímanie rozhodnutí na úrovni operatívneho aj organizačného riadenia. Za týmto účelom je nevyhnutné zabezpečiť pre Banku nezávislosť v riadení;*
- *zavádzanie progresívnych informačných technológií: najmä na úrovni zverejňovania informácií vo vzťahu k širokej verejnosti.*

So značným stupňom zjednodušenia možno zhrnúť, že až do nadobudnutia účinnosti Zákona z roku 1997 determinovala postavenie Banky v ustanoveniach Zákona z roku 1942 jasne definovaná závislosť Banky od Ministerstva financií. Nová právna úprava z roku 1997 mala Banku z tejto závislosti uvoľniť a nasmerovať na cestu nezávislosti, ktorá sa inak, najmä vo vyspelých ekonomikách, v súvislosti s postavením centrálnej banky predpokladá.¹¹

Skeptický pohľad odborníkov však neutíchol ani s nástupom novej právnej úpravy. Prijímaná s veľkolepými ováciami ako reforma „veľkého tresku“ mala zaručiť väčšiu zodpovednosť, a najmä dlho očakávanú nezávislosť Banky. Skeptické hlasy z radov odborných kruhov poukazovali naďalej na skutočnosť fakticky zodpovedajúcu predchádzajúcej právnej úprave, sporej s právne deklarovanou subordináciou Ministerstvu financií. Zástupcovia vlády sa zúčastňovali politických zasadnutí Banky, hoci nemali hlasovacie právo. Nebola potvrdená rozpočtová nezávislosť Banky a právna úprava nebola jednoznačná ani v otázke subjektu oprávneného prijímať rozhodnutia: týkala sa predovšetkým otázky, či Banka môže odmietnuť požičať vláde záchranné finančné prostriedky, ktoré Banka

¹¹ Bližšie pozri dokument Pascha, W. (2002): *Wirtschaftspolitische Reformen in Japan - Kultur als Hemmschuh?* In: Duisburger Arbeitspapiere Ostasienwissenschaften, Institut für Ostasienwissenschaften, Duisburg, s. 3-34. On: <http://www.uni-due.de/~hy0382/fileadmin/publications/gruen/paper44.pdf>. (27.11.2009).

považuje za neprimerané, alebo či môže žiadať záruku za účelom posilnenia svojej pozície. Nová právna úprava z pera Ministerstva financií priniesla so sebou množstvo nových problémov: zástupcom Banky, u ktorých sa automaticky predpokladá, že ovládajú problematiku spojenú s napĺňaním poslania centrálnej banky, nebolo formálne umožnené participovať, hoci sa „v zákulisí“ zodpovedne podieľali na príprave rôznych vyžiadanych revízií. Parlamentný výbor, ktorý rozhodol o konečnej podobe Zákona z roku 1997, rokoval neverejne, takže o základných otázkach, ktoré by boli v iných krajinách predmetom živej diskusie, sa rozhodovalo za „zatvorenými dverami“, čo spôsobilo, že sa celkom nevyjasnila otázka, čo sa vlastne od centrálnej banky očakáva. Členovia Diet-u, ktorí sami spravidla nemuseli byť kompetentní podávať legislatívne návrhy, boli v podstate bez argumentov presvedčení, že zmena vzťahu medzi Ministerstvom financií a Bankou bola neústavná, a to aj napriek tomu, že odborníci z oblasti ústavného práva s týmto tvrdením nesúhlasili. Tlačové médiá prejavili o medializáciu novej právnej úpravy len minimálny záujem, v podstate iba ako distribútor informácií zverejňovaných Ministerstvom financií. Očakávali sa však aj pozitívne dôsledky zavedenia novej právnej úpravy. Nová organizácia mala zaistiť oveľa transparentnejší proces rozhodovania: pokiaľ sa zástupcovia Ministerstva financií rozhodli zrušiť rozhodnutia Banky, museli tak urobiť verejne, a najmä, museli takéto konanie objasniť. Reálna prax začala potvrdzovať predpoklad, že miera nezávislosti Banky závisí predovšetkým od presvedčenia a konania jej zástupcov.¹²

Nová právna úprava postavenia Banky mohla byť vnímaná na jednej strane ako posun v administratívnom riešení, ktoré malo posilniť dôveru v hospodársku politiku krajiny, na strane druhej mohla byť tiež chápaná ako reakcia vlády a jej administratívneho aparátu na nevôľu domáceho obyvateľstva voči domnelému zlyhávaniu elitných zamestnancov Ministerstva financií. V každom prípade, Zákonom zakotvená nezávislosť Banky mala slúžiť v skutočnosti predovšetkým na to, aby sa nespokojná verejnosť upokojila, a aby sa predišlo situácii, že by stále viac rastúca nevôľa voči Ministerstvu financií vyústila do úplného rozpadu dovedy hrdého ministerstva. V tomto prípade nešlo iba o skutočnosť, že získala svoju nezávislosť Banka, podobne boli vtedy totiž vyčlenené spod pôsobnosti Ministerstva financií aj ďalšie oblasti, najmä tie, ktoré sa vzťahovali na funkcie finančného dohľadu. Skutočnosť, že nezávislosť Banky ako agentúry nebolo možné brať úplne vážne, sa potvrdila

¹² Bližšie pozri Dokument Kuwayama, P. H. (1997): *Comments on Japanese Economic Policy*. Columbia University Center on Japanese Economy and Business and J. P. Morgan, Occasional Paper Series No. 32, s. 2-11. On: <http://app.cul.columbia.edu:8080/ac/bitstream/10022/AC:P:71/1/fulltext.pdf>. (27.11.2009).

hneď po tom, čo vláda, a osobitne Ministerstvo financií začali vyvíjať na Banku masívny tlak, aby znížila základnú úrokovú sadzbu na nulu a ponechala ju na tejto úrovni. Tento tlak bol vyvíjaný verejne, pričom sa očakával všeobecný súhlas zo strany širokej verejnosti. Potvrdilo sa pritom, že japonská verejnosť princíp nezávislosti Banky v žiadnom prípade nepovažovala za princíp hodný osobitnej ochrany. Príčinou tejto skutočnosti mohlo byť aj váhanie Banky, ktoré zašlo podľa odborníkov príďaleko. Následne až v roku 2000 pristúpila Banka k veľkorysej menovej politike, najmä vzhľadom na zostrujúce sa a už zreteľne citeľné oslabovanie hospodárstva, aj keď nebolo možné očakávať zvyšovanie cenovej hladiny z dôvodu jestvujúcich deflačných tendencií. Je preto možné špekulovať, že ak by sa vláda tak plytko nesnažila intervenovať, a ak by sa s takou samozrejmosťou neočakávala reakcia Banky, tak by guvernér Banky možno nepoukazoval tak tvrdohlavo na svoju nezávislosť. Uvedené skutočnosti vykazujú určité paralely s dianím na pôde Európskej centrálnej banky, keď sa jej hlavnému predstaviteľovi vytýkalo, že pri rozhodovaní Rady príliš rád zdôrazňuje princíp nezávislosti. V prípade Japonska zostáva v platnosti skutočnosť, že prevládajúce vnímanie štátu ako pragmatického aktéra, ktorý nie je viazaný princípmi, pri uplatňovaní nástrojov Banky v jej pozícii akejsi agentúry štátu veľmi sťažuje vývoj smerom k stabilnému hospodársko-politickému poriadku. Možno teda zhrnúť, že Zákonom z roku 1997, platným dodnes, prišlo minimálne k formálnemu posilneniu všeobecne očakávaného princípu nezávislosti centrálnej banky Japonska.¹³

ZÁVER

Hoci moderná hospodárska politika tvorí súčasť naplňovania základných úloh štátu až od dôb súvisiacich s prepuknutím Veľkej hospodárskej krízy, inštitút centrálnej banky štátu je známy už viaceré stáročia. Jej postavenie ako jedinečného, osobitného nositeľa hospodárskej politiky krajiny potvrdzuje aj príklad japonskej centrálnej banky Bank of Japan, ktorá svoju nepopierateľnú úlohu zohrala nielen pri svojom zrode v období ďalekosiahlej transformácie japonskej spoločnosti za vlády meiji, ale aj v procesoch povojnového hospodársko-politického rozvoja Japonska, známych pod pojmom japonský hospodársky zázrak. Aj keď sa za celé obdobie jej aktívnej politicko-hospodárskej participácie vystriedali až tri kľúčové

¹³ Bližšie pozri dokument Pascha, W. (2002): *Wirtschaftspolitische Reformen in Japan - Kultur als Hemmschuh?* In: Duisburger Arbeitspapiere Ostasienwissenschaften, Institut für Ostasienwissenschaften, Duisburg, s. 3-34. On: <http://www.uni-due.de/~hy0382/fileadmin/publications/gruen/paper44.pdf>. (27.11.2009).

právne úpravy jej postavenia, otázka jej nezávislosti, najmä vo vzťahu k japonskej vláde a osobitne Ministerstvu financií, bola doposiaľ vyriešená iba z formálneho hľadiska. Ako sa s pretrvávajúcou nevôľou japonskej verejnosti voči stále prítomným nepriamym faktickým zásahom vlády, a predovšetkým Ministerstva financií do rozhodovacích a riadiacich procesov japonskej centrálnej banky vyporiada nová vláda premiéra Yukia Hatoyamu, ktorého stredofavá Demokratická strana Japonska porazila v augustových voľbách dlhoročnú konzervatívnu koalíciu s výnimkou krátkeho obdobia približne pol storočia vládnucej Liberálno-demokratickej strany, zatiaľ z oficiálnych vyhlásení Banky ani pána Yukia Hatoyamu¹⁴ nie je zatiaľ celkom zrejmé. Dá sa však očakávať, že nová vláda bude dôslednejšie podporovať tendenciu, v ktorej kľúčom k úspechu hospodárskej politiky krajiny sa stáva najmä faktická záruka nezávislosti národnej centrálnej banky vo všetkých určujúcich smeroch, a taktiež efektívna spolupráca jej riadiacich orgánov so všetkými vnútroštátnymi aj medzinárodnými subjektmi, majúcimi do činenia s monetárnou politikou krajiny ako strategickou súčasťou komplexu stabilizačnej politiky, ktorá svoje rozhodujúce poslanie plní práve vo fáze ekonomickej stagnácie a záporného ekonomického rastu.

LITERATÚRA

Dokument Boling J. E.: *Building a National Currency - Japan, 1868 - 1899*. On: <http://www.money.org/AM/Template.cfm?Section=Search&template=/CM/HTMLDisplay.cfm&ContentID=2411>. (27.11.2009).

Dokument Hatoyama, Yukio: *A New Path for Japan*. In: New York Times, Global Viewpoint / Tribune Media Services, 26.08.2009. On: <http://www.nytimes.com/2009/08/27/opinion/27iht-edhatoyama.html>; http://www.nytimes.com/2009/08/27/opinion/27iht-edhatoyama.html?_r=1&pagewanted=2. (27.11.2009).

Dokument Hatoyama, Yukio: *My Political Philosophy*. In: Monthly Journal „Voice“, September Issue, 10.08.2009. On: http://www.digitalnpq.org/articles/global/385/08-20-2009/yukio_hatoyama. (27.11.2009).

¹⁴ Bližšie pozri dokument Hatoyama, Yukio: *A New Path for Japan*. In: New York Times, Global Viewpoint / Tribune Media Services, 26.08.2009. On: <http://www.nytimes.com/2009/08/27/opinion/27iht-edhatoyama.html>; http://www.nytimes.com/2009/08/27/opinion/27iht-edhatoyama.html?_r=1&pagewanted=2. (27.11.2009) a dokument Hatoyama, Yukio: *My Political Philosophy*. In: Monthly Journal „Voice“, September Issue, 10.08.2009. On: http://www.digitalnpq.org/articles/global/385/08-20-2009/yukio_hatoyama. (27.11.2009).

- Dokument Kuwayama, P. H. (1997): *Comments on Japanese Economic Policy*. Columbia University Center on Japanese Economy and Business and J. P. Morgan, Occasional Paper Series No. 32, 11 s. On: <http://app.cul.columbia.edu:8080/ac/bitstream/10022/AC:P:71/1/fulltext.pdf>. (27.11.2009).
- Dokument Matsukata, Masayoshi. On: <http://www.ndl.go.jp/portrait/e/datas/194.html>. (27.11.2009).
- Dokument Pascha, W. (2002): *Wirtschaftspolitische Reformen in Japan - Kultur als Hemmschuh?* In: Duisburger Arbeitspapiere Ostasienwissenschaften, Institut für Ostasienwissenschaften, Duisburg, 34 s. On: <http://www.uni-due.de/~hy0382/fileadmin/publications/gruen/paper44.pdf>. (27.11.2009).
- Dokument *The Bank of Japan's Statement on the Report of the Central Bank Study Group*. On: <http://www.boj.or.jp/en/type/release/zuiji/kako01/un9611a.htm>. (27.11.2009).
- Dokumenty japonského dvojkomorového zákonodarného zboru The National Diet of Japan. On: <http://www.sangiin.go.jp/eng/index.htm>; http://www.shugiin.go.jp/index.nsf/html/index_e.htm. (27.11.2009).
- Dokumenty japonskej národnej banky Bank of Japan. On: <http://www.boj.or.jp/en/index.htm>. (27.11.2009).
- Dokumenty japonskej vlády a jej predsedu Yukia Hatoyamu. On: <http://www.kantei.go.jp/foreign/index-e.html>; <http://www.cao.go.jp/index-e.html>. (27.11.2009).
- Goerdeler, A. (1987): *Die Keynesianische Prägung der japanischen Wirtschaftspolitik*. Berlin : Duncker & Humblot, s. 50-51. ISBN 3-428-06147-0.
- Lisý, J. et al. (2000): *Ekonomía: Všeobecná ekonomická teória*. 3. preprac. a dopl. vyd. Bratislava : IURA Edition, s. 417-418. ISBN 80-88715-81-4.
- Vincúr, P. et al. (2007): *Teória a prax hospodárskej politiky*. 4. vyd. Bratislava : SPRINT vfra, s. 14. ISBN 978-80-89085-80-4.
- Zákon č. 89/1997 o japonskej banke Bank of Japan Act v platnom znení. On: <http://www.boj.or.jp/en/type/law/bojlaws/bojlaw1.htm>. (27.11.2009).